

ACTUAL

ȘCOALA NOASTRĂ FORMEAZĂ COMPETENȚELE-CHEIE CERUTE DE O SOCIETATE A CUNOAȘTERII?

CONVORBIRI PEDAGOGICE

cu Anatol GREMALSCHI,

doctor habilitat, profesor universitar

Începând cu anul 2007, în țara noastră se promovează o amplă campanie de implementare în învățământul general a conceptului de școală prietenoasă copilului. Este cunoscut faptul că o școală este prietenoasă copilului doar atunci când asigură: (1) incluziunea și echitatea, (2) eficacitatea învățării, (3) siguranța, protecția și sănătatea elevilor, (4) egalitatea genurilor și (5) implicarea elevilor, familiilor și a comunităților. Fiecare din aceste dimensiuni ale unei școli prietenoase copilului este de o importanță deosebită și, în procesul implementării conceptului în cauză, ar trebui să se bucure de o atenție sporită atât din partea celor ce decid în domeniul educației, cât și a celor ce în fiecare zi revin în sălile de clasă cu noi proiecte și idei de apropiere a școlii de acest ideal.

Inaugurând rubrica „Convorbiri pedagogice” în săptămânalul UPP încercăm să punem în discuție unele din dimensiunile școlii prietenoase copilului mai puțin discutate astăzi în Republica Moldova. Vom scoate în evidență eficacitatea și eficiența învățării, care este analizată prin măsura în care o instituție de învățământ formează și dezvoltă competențele-cheie, recomandate de comunitatea europeană și statuate în Codul Educației.

Avem noi oare o definiție unanim acceptată a competențelor?

Cu regret, răspunsul la această întrebare este unul negativ. O analiză detaliată a evoluției curricula țării noastre relevă faptul că în mediul pedagogic nu există o viziune comună atât asupra noțiunii de competen-

ță, abordările utilizate variind de la obiectivele de învățare introduse în teoria și practica pedagogică la începutul anilor 2000 și îmbrăcate în terminologia de competențe, până la cele mai sofisticate definiții, preluate din țările cu tradiții în domeniu și «îmbrăcate» în specificate **național**. Astfel, dacă în recomandările comunității europene, competențele sunt definite **cunoștințe, abilități și atitudini**, în documentele normativ-juridice și curriculare moldovenești aceste trei dimensiuni ale competenței sunt suplimentate cu a patra dimensiune - **valorile**, fapt ce reflectă, în mare măsură, specificul societății noastre, care așteaptă de la sistemul educațional o atitudine paternalistă, moralizatoare.

Lista competențelor-cheie, stabilite în Codul Educației, este mai largă decât lista competențelor-cheie, recomandate de comunitatea europeană. Pornind de la faptul că în Republica Moldova limba română are statut de limbă de stat, legiuitorul a stabilit că orice elev, indiferent de limba lui maternă, trebuie să-și formeze și să-și dezvolte și competența-cheie de comunicare în limba oficială a statului. Totodată, prin păstrarea competenței-cheie de comunicare în limba maternă, recomandată de comunitatea europeană, statul asigură dreptul constituțional al persoanelor ce aparțin minorităților lingvistice să-și efectueze studiile în limba dorită de ei și, mai mult, să-și păstreze și să-și dezvolte specificul lingvistic.

Accentuăm faptul că unele din competențele-cheie, recomandate de Uniunea Europeană, au fost reformulate.

În primul rând, în Codul Educației apare noțiunea de

sistem de competențe, care, pe lângă cunoștințe, abilități și atitudini, mai conține și valori. Incluziunea valorilor în sistemul de competențe reflectă, într-o anumită măsură, tradiția învățământului național de a acorda componentei moralizatoare aceeași importanță ca și a componentei de instruire.

În al doilea rând, formularea europeană „Competența matematică și competențe de bază în știință și tehnologie” a fost extinsă. În Codul Educației, formularea în cauză nu conține adjectivul limitator de bază. Să însemne oare acest lucru că nivelul pe care trebuie să-l atingă elevii în formarea și dezvoltarea competențelor în științe și tehnologii ar trebui să fie mai înalt ca cel recomandat de Uniunea Europeană? Răspunsul la această întrebare ar putea fi găsit doar după elaborarea descriptorilor ce definesc nivelele de formare a competențelor respective.

În al treilea rând, competența europeană „Sensibilizare și exprimare culturală” a fost redată în Codul Educației prin „Competențe de exprimare culturală și de conștientizare a valorilor culturale”.

Prin urmare, în ansamblu, documentele de politici educaționale, din Republica Moldova, orientează sistemul de învățământ general spre formarea și dezvoltarea competențelor-cheie recomandate de comunitatea europeană. Mai mult ca atât, s-ar putea ca documentele în cauză să statueze formarea anumitor competențe-cheie, în special a celor ce se referă la științe și tehnologii, la un nivel de complexitate chiar și mai înalt decât cel recomandat de comunitatea europeană.

Sunt oare transpuse în deplină măsură competențele-cheie în Curriculumul național în vigoare?

Răspunsul la această întrebare este unul încurajator. Da, în mare măsură. Dar cât de importante sunt aspectele ce nu au fost transpuse în documentele curriculare?

În general, transpunerea competențelor-cheie în documentele curriculare este o problemă dificilă. Dacă în cazul competențelor-cheie ce pot fi formate și dezvoltate în cadrul unor discipline școlare clasice, de exemplu matematica, această transpunere se realizează într-un mod direct, în cazul competențelor-cheie transversale sunt posibile mai multe abordări. Astfel, competențele digitale, în domeniul tehnologiei informației și a comunicațiilor, pot fi formate atât prin includerea în planul-cadru a unei discipline școlare distincte, cât și prin integrarea aspectelor ce țin de tehnologia informației și comunicațiilor în disciplinele școlare clasice.

În general, practica europeană de transpunere a competențelor-cheie transversale în politicile curriculare cunoaște mai multe abordări, principalele din ele fiind **abordarea funcțională**, bazată în mare parte pe studierea unor discipline școlare distincte (de exemplu, limba maternă, matematica, științele etc.) și **abordarea tematică**, bazată pe studierea problemelor majore ale societății (de exemplu, educația civică, educația pentru sănătate, educația antreprenorială ș.a.m.d.). În Republica Moldova, transpunerea competențelor-cheie în politicile curriculare a fost realizată printr-o abordare mixtă, în planurile-cadru fiind păstrate disciplinele școlare clasice, ce corespund principalelor domenii ale cunoașterii, și, totodată, introducându-se unele discipline școlare noi, ce corespund problemelor majore ale societății.

O analiză detaliată a Curriculumului național centrat pe com-

petențe, în vigoare din 2010, pune în evidență faptul că numărul de competențe specifice fiecărei discipline școlare (competențe generale) și celor specifice unității de învățare (subcompetențe) diferă semnificativ de la o disciplină școlară la alta. Astfel, în cazul învățământului gimnazial, clasa a 9-a, curriculumul la Limba și literatura română statuează 15 competențe specifice și 27 de subcompetențe; curriculumul la Matematică - 9 competențe specifice și 60 de subcompetențe; curriculumul la Limba străină - 8 competențe specifice și 49 de subcompetențe; curriculumul la Informatică - 10 competențe specifice și 17 subcompetențe.

Evident, numărul de competențe și de subcompetențe nu reflectă în deplină măsură complexitatea curriculumului și efortul pe care trebuie să-l depună elevul pentru a dobândi competențele și subcompetențele la disciplina respectivă. Raportând însă numărul de ore alocate în planul-cadru pentru studierea disciplinei respective la numărul de competențe pe care trebuie să și le formeze și să le dezvolte elevul, putem obține un indicator ce caracterizează atât complexitatea fiecărei discipline școlare, cât și măsura în care curriculumul este unul **menținut în echilibru**. Conform acestui indicator, curriculumul moldovenesc în vigoare este unul **neechilibrat**, întrucât numărul mediu de ore, alocat pentru formarea și dezvoltarea subcompetențelor diferă semnificativ de la o disciplină școlară la alta. Astfel, în cazul disciplinei școlare Chimia acest indicator are valoarea de 1,0 ore, pe când în cazul Istoriei - 8,5 ore.

Accentuăm faptul că, în

majoritatea cazurilor, disciplinele care se caracterizează printr-un număr mediu de ore mai mic, sunt din aria curriculară Matematică și științe: Chimia - 1,0 ore; Informatică - 2,0 ore; Matematica - 2,3 ore; Fizica - 3,4 ore. Disciplinele cu un număr comparativ mare de ore per competență se atestă în cazul domeniului științelor umaniste: Limba și literatura română - 6,3 ore; Istoria - 8,5 ore. O excepție de la această tendință o constituie Limba străină - 1,3 ore și Educația civică - 2,8 ore.

Indiscutabil, menținerea la nivel înalt a competențelor în matematică, știință și tehnologii este foarte importantă pentru economie. Conform datelor *Eurydice*, sistemele de învățământ europene se confruntă cu provocări semnificative în încurajarea elevilor să urmeze studii și cariere în domeniile conexe matematicii, științei și tehnologiilor. La nivelul școlii, unele dintre recomandările europene pentru abordarea acestor probleme includ predarea matematicii și a științelor în context și consolidarea de parteneriate cu centrele științifice, unde profesioniștii din domeniul matematicii și științelor ar putea oferi informații referitoare la carieră și pot acționa ca modele pozitive. Elevii pot beneficia, de asemenea, de oportunitatea de a aplica cunoștințele dobândite în școală în situații reale de muncă sau în activități de cercetare. Evident, aceste recomandări ar trebui luate în considerare și în cadrul procesului de modernizare a Curriculumului național din Republica Moldova.

(Va urma)

Articolul dat este publicat în cadrul Proiectului „Consolidarea eforturilor societății pentru afirmarea unui învățământ deschis, participativ, bazat pe performanță”, finanțat de Fundațiile pentru o Societate Deschisă prin intermediul Fundației Soros-Moldova și implementat de Institutul de Politici Publice.

Opiniile din acest articol sunt ale autorului și nu reflectă în mod neapărat pozițiile Institutului de Politici Publice, Fundațiilor pentru o Societate Deschisă sau ale Fundației Soros-Moldova.

Liliana RUSU,
Edineț

Este bine cunoscut faptul că o comunicare eficientă poate rezolva multiple probleme atât în familie, cât și la nivel de instituții, administrare locală, societate civilă etc. În conflictologie problema comunicării este una esențială.

Comunicarea și managementul educațional

Dacă Ministerul Educației, direcțiile raionale de învățământ și unitățile școlare se află în lumi paralele, se comunică doar la nivel de ordine și dispoziții, atunci situația reală sau nu e cunoscută, sau este mușamalizată și starea adevărată se prezintă ca una dorită și ... ne îmbătam cu apă de ploaie.

Cu ani buni în urmă, inspectorul ministerial Gheorghe (Mitrofanovici) Pascari era responsabil pentru raionul Edineț. Îl cunoșteam nu doar colaboratorii Direcției de Învățământ și directorii de școli, ci chiar și cadrele didactice. Deseori vizitând raionul nostru, venea

cu o agendă clară despre evaluarea aspectelor care la acel moment îl interesau în mod special. Fiind filolog, asista și la lecțiile de română. Ulterior neapărat convoca ședințe (în aceeași zi sau în ziua următoare) în școală și prezenta rezultatele controalelor efectuate, cu argumente, date și nume concrete. Comunica cu directorii și cadrele didactice, mulți dintre ei fiind bine cunoscuți din vizitele precedente.

Viceministrul Educației, V. Lemne, era prezent în raion nu doar la Conferințele din august. A poposit într-o bună zi și la gimnaziul din satul Ruseni în care tata era direc-

tor. Apoi tata deseori își amintea cu mândrie că a fost lăudat pentru multe inițiative frumoase. Iar când devenise șef al Direcției de Învățământ (observați creșterea în carieră!), primea cărți poștale cu ocazia diverselor sărbători scrise chiar de mână Domniei Sale (nu tipărite cu hurta, cu același text, și doar semnate). În 1967 tata a primit o Diplomă de la Minister și un ceas cu inscripție pe care le păstrăm ca pe o scumpă amintire.

Spre regret, cu trecerea timpului, această comunicare s-a redus la convorbiri telefonice: se solicită date urgente, informații, se rezolvă petiții...

Eu nu idealizez trecutul, este loc și aici pentru multă critică. Aici și acum încerc să transmit un mesaj managerilor de rang înalt (de jos în sus) că este necesar a cobori de pe tron și a comunica direct cu cei pe care îi conduc. În caz contrar nu va fi de folos nici cel mai perfect Regulament de evaluare a cadrelor didactice și manageriale și va persista frica că vor fi apreciați doar cei care sunt membri ai partidului. Să dea Domnul să nu am dreptate și promovați să fie doar cei care merită.